

ลานว่างที่รองรับวิถีของคนในสังคม

วาที ทรัพย์สิน¹

คอลัมน์ลานวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในวารสาร รุสมิแลนี้ นับเป็นฉบับปฐมฤกษ์ที่ผู้เขียนได้รับโอกาส จากกองบรรณาธิการฯ ที่หยิบยื่นให้ พร้อมทั้งกำชับ ให้ผู้เขียนหาวิธีการและการจัดการให้เกิดเรื่องราว สาระเกี่ยวกับวิถีของคนในชุมชนที่มีวัฒนธรรมอันเป็น

นักศึกษาเอกศิลปะการแสดงสาธิตการเล่น “รำวงแบบบท”

เอกลักษณ์ นำมาเล่าสู่กันฟังเพื่อเป็นความรู้และ นำไปสู่การท้วงติง วิพากษ์ วิจารณ์ ตามทัศนะและ มุมมองของผู้สนใจทุกท่านที่มองคน พยายาม ทำความเข้าใจคนและสังคม ทั้งนี้ก็เพื่อให้เนื้อหา สาระในคอลัมน์ลานวัฒนธรรมนี้เป็นเวทีที่ให้โอกาส กับทุกท่านที่สนใจนำเรื่องราวและกิจกรรมของคนใน

สังคมที่เรียกรวมว่าวัฒนธรรมมาถ่ายทอดเป็นความรู้ ได้อย่างกว้างขวางและเปิดเผย

ความหมายของคำว่า “ลานวัฒนธรรม” คือ สถานที่ที่คนในชุมชนใช้จัดกิจกรรมร่วมกัน “ลาน” คือ ที่ว่าง ไม่ใช่ “ลาน” ที่เป็นพืชซึ่งนำลูกมากินกับน้ำ แข็งใสที่รู้จักกันในนามลูกชิด และไม่ใช่ “ลานนกหว้า” ที่หมายถึง พื้นที่ที่นกหว้ามาผสมพันธุ์กัน หรือ “ลาน นกหว้า” ในความหมายเชิงเปรียบเปรยถึงเนิน อ้วยวะเพศหญิงที่ไม่มีขน ซึ่งถือว่าเป็นกาลกิณีอย่าง หนึ่งสำหรับเพศหญิง คำว่า “ลาน” ทำไม่ต้องยก ตัวอย่างมากมาย ที่ยกตัวอย่างมานี้ก็เพียงแค่จะให้ แง่คิดว่าเวลากล่าวถึงเรื่องราวอะไรสักอย่างหนึ่งมักจะ มีคนอีกหลายๆ คนที่คิดไม่ตรงกับเราและมักจะคิด ไปได้ในหลายๆ ทาง ดังนั้นข้อตกลงและการทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคำว่า “ลานวัฒนธรรม” จะ นำไปสู่เรื่องราวต่างๆ ที่นำมาเสนอในโอกาสต่อๆ ไป

จากอดีตถึงปัจจุบันกิจกรรมของชุมชนมักจะ อยู่ภายในวัด ลานวัดจะเป็นสถานที่ที่จัดกิจกรรม ต่างๆ มากมาย หรือหากไม่ใช่ลานวัดก็มักจะเลือก เอาสนามหน้าศาลากลาง สนามหน้าอำเภอ สนาม ของโรงเรียน ฯลฯ การใช้สถานที่ดังกล่าวข้างต้นนี้

¹ นักวิชาการศึกษา โดรงทรงจัดตั้งสภายันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

การจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองบริเวณลานวัฒนธรรม

สะท้อนให้เห็นว่าในอดีตการจัดตั้งสถานที่ราชการ และการสร้างวัด ผู้สร้างได้กำหนดให้มีที่ว่างเป็นลานโล่ง สำหรับรองรับกิจกรรมของชุมชน เช่น การนัดประชุม การจัดงานประเพณี การจัดงานสมโภช การจัดการแข่งขันและการประกวดการแสดงพื้นบ้าน เช่น การแข่งขันหนังตะลุง การแข่งรำโนห์รา การประกวดการเล่นสิดะ ลีเกสุลู การแข่งขันนกเขาชวาเสียง เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวที่จัดขึ้นนี้ ล้วนแต่ต้องการพื้นที่รองรับกิจกรรมหลักและรองรับผู้คนที่เดินทางมาเที่ยวชมงาน รวมทั้งผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมให้เกิดกิจกรรมอื่นๆ ขึ้น เช่น ในการแข่งหนังตะลุง นอกจากคณะหนังตะลุงที่แสดงประชันแข่งขันกันแล้วในงานยังประกอบด้วยผู้ชมหนังตะลุง พ่อค้า แม่ค้า นำสินค้ามาขายอีกมากมาย ทั้งอาหาร เสื้อผ้า เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ กิจกรรมที่เกิดขึ้น ณ สถานที่หนึ่งสถานที่ใดนี้ ในความหมายของผู้เขียนก็คือ “ลานวัฒนธรรม” นั่นเอง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยการจัดการของโครงการจัดตั้งสถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา ได้พยายามจัดกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมขึ้น เช่น การจัดงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี (ในปี 2545 นี้จะจัดขึ้นเป็นครั้งที่

10) การจัดการแข่งขันนกเขาชวาเสียง การจัดให้มีการประกวดไก่แจ้ และนกกรงหัวจุก เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่นำเอาวัฒนธรรมของชุมชนเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัย เพื่อให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยได้สัมผัสวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน และเอากิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมเป็นสื่อ นำประชาชนชาวปัตตานีและเพื่อนบ้านจังหวัดใกล้เคียงเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัย ซึ่งน้อยนักที่ชาวบ้านกับคนในมหาวิทยาลัยจะมีโอกาสได้สัมผัสกับบรรยากาศของงานวัฒนธรรมพร้อมๆ กัน ความสัมพันธ์กับชาวบ้านแม้ว่าจะเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ แต่ก็นับว่าเป็นโอกาสที่มหาวิทยาลัยจะได้ทำประโยชน์คืนกำไรให้กับประชาชนทุกคนชั้นในสังคมปัตตานี

การจำหน่ายขนมจากบริเวณลานวัฒนธรรม

ในยุคปัจจุบันบทบาทของโครงการจัดตั้งสถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา โดยนโยบายของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และนโยบายของอาจารย์สมบุรณ์ ธาระสุข ผู้อำนวยการโครงการจัดตั้งสถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา และทีมงาน ได้พยายามที่จะสร้างกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมขึ้น ที่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนนอกเหนือไปจากการจัดงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรมที่ทุกคนรู้จักแล้ว ทุกวันนี้ ภายในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วงดนตรีพื้นเมืองคณะชาเคอร์ แวเติง ศิลปินแห่งชาติ

ยังมีสนามแข่งขันนกเขาชวาเสียง ซึ่งตั้งอยู่ด้านข้างคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นสนามแข่งขันนกเขาชวาเสียงที่บรรดาผู้เลี้ยงนกหรือนักเลงนกกล่าวขานกันว่าเป็นสนามที่มีบรรยากาศและทัศนียภาพเหมาะแก่การแข่งขันนกเขาเป็นอันดับต้นๆ ของจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นเรื่องที่บุคลากรมหาวิทยาลัยทุกคนสมควรจะภาคภูมิใจที่มหาวิทยาลัยของเราได้สร้างประโยชน์ให้กับคนในสังคมอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่ใช่จะเป็นประโยชน์เฉพาะนักศึกษาเท่านั้น ในเรื่องของการแข่งขันนกเขาชวาเสียงบางครั้งก็กลับมีกระแสของคนบางคนที่มีมองภาพวัฒนธรรมเป็นลบ กล่าวคือเห็นคนจำนวนมากที่เข้ามาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นปัญหาที่ทำให้เกิดความวุ่นวายเนื่องจากความพลุกพล่านของคนทำให้ไม่มีความสะดวกในการจราจรและการสัญจรไปมาภายในมหาวิทยาลัย แต่ในมุมมองของผู้เขียนคิดว่ากรณีการแข่งขันนกเขาชวาเสียง ประชาคมหรือคนมหาวิทยาลัยน่าจะฉวยโอกาสหาความรู้ในเรื่องกฎกติกาการแข่งขัน วิธีการดูนก วิธีการฟังเสียง การแยกประเภทเสียง จากสนามแข่งขันซึ่งมีอยู่ภายในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์อยู่แล้ว โดยเฉพาะผู้ที่ส่งนกเขาเข้าประกวดจะเป็นวิทยากรผู้ให้ข้อมูลที่

ชัดเจนและเชื่อถือได้ เพราะเขามีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนกเขาโดยตรง ในการแข่งขันนกเขาชวาเสียงในคราวต่อไป ใคร่ขอเชิญให้ทุกท่านไปหาความรู้จากสนามแข่งนก แล้วท่านจะพบว่าในสนามแข่งนกและบริเวณรอบๆ สนามแข่งขันมีเรื่องราวของวิถีชาวบ้านอันเป็นสัญลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นที่น่าสนใจอีกแง่มุมหนึ่ง

นโยบายของโครงการจัดตั้งสถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา ในด้านการทำนุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมอีกด้านหนึ่งก็คือการจัดกิจกรรม “ลานวัฒนธรรม” ซึ่งใช้สถานที่บริเวณหน้าเรือนไทยพระยาพิบูลย์พิทยาพรคในกิจกรรมลานวัฒนธรรมนี้โครงการจัดตั้งสถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนาพยายามที่จะนำศิลปะการแสดงพื้นบ้าน งานหัตถกรรมพื้นบ้าน อาหารและขนมพื้นบ้าน มาจัดการแสดงสาธิตและมีการจับจ่ายใช้สอย โดยให้ศิลปินพื้นบ้าน นักศึกษาบุคลากรมหาวิทยาลัยรวมถึงบุคคลภายนอก

อ.สมบุรณ์ ณะสุข ผู้อำนวยการสถาบันวัฒนธรรมศึกษาฯ ร่วมแสดงกับคณะรำโทน

ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมลานวัฒนธรรม ซึ่งใครใคร่จะเป็นผู้ชมก็เชิญให้มาเที่ยวชมงาน ใครใคร่จะเป็นพ่อค้าแม่ค้าก็ขอเชิญให้นำสินค้ามาจัดจำหน่าย ซึ่งอาจจะเป็นขนม อาหารพื้นเมือง หรืองานหัตถกรรม

ก็ได้ มีเงื่อนไขในการจำหน่ายเพียงข้อเดียวคือ ต้องเป็นสินค้าที่เกิดจากภูมิปัญญาแบบไทยๆ เท่านั้น กิจกรรมลานวัฒนธรรมที่ผ่านมา 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นการสาธิตการรำโทนหรือรำวงแบบโบราณ ส่วนในครั้งที่สองนั้นเป็นการสาธิตประกอบการแสดงมโนห์ราและหนังตะลุง โดยทั้งสองครั้งมีน้องๆ จากชมรมนาฏศิลป์และดนตรีไทย และจากภาควิชาศิลปะการแสดงมาร่วมเต็มสี่สนามเวที ทำให้ลานวัฒนธรรมเป็นที่ชื่นชอบของผู้มาเที่ยวชม และเรียกกร้องให้จัดอีกในครั้งต่อไป

ท้ายสุดก่อนที่จะจากกันในฉบับนี้ ผู้เขียนมีข้อ

สังเกตและอยากจะระบายความในใจไว้ ณ ที่นี้ก็คือ เรื่องวัฒนธรรมเป็นกิจกรรมที่ทุกคนต้องร่วมกันสร้างร่วมกันทำ ในมหาวิทยาลัยของเรามีกิจกรรมต่างๆ มากมาย แต่คนร่วมกิจกรรมกลับมีน้อยจนน่าใจหาย ถ้าเป็นเช่นนี้ผู้จัดกิจกรรมจะนำกำลังใจที่ไหนมาจัด หากเป็นเช่นนี้อยู่ร่ำไปลานวัฒนธรรมในอนาคตคงจะจำกัดอยู่เฉพาะภายในบ้านพักเท่านั้น หากไม่ช่วยกันแก้ไขทัศนคติที่เป็นอยู่และมีให้เห็นอยู่ทุกวันนี้ รูปแบบของลานวัฒนธรรมในพื้นที่แคบๆ ที่บ้านพักคงจะเกิดขึ้นในสังคมของคณมหาวิทยาลัย... ฤฯ จะปล่อยให้เป็นอย่างนี้

การแข่งขันนกเขาชาวเสียม ณ สนามแข่งขันนกเขามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

